

TEKAFÜL (KATILIM SİGORTACILIĞI) MUHASEBESİ*

Uzman Seyran ÖZCAN**

Muhasebe Bilim
Dünyası Dergisi
Haziran 2017; 19 (2); 351 - 377

ÖZ

Son yıllarda İslami finans ürünleri giderek gelişmektedir. Bu gelişmeyle beraber faizsiz ürünler uluslararası piyasalarda gittikçe ilgi görmektedir. Bunların arasında literatürde “İslami sigorta” olarak geçen tekafülün de gerek İslam ülkeleri gerekse dünyadaki birçok ülke tarafından uygulamaları artmıştır. Kısaca tekafül, faiz, aşırı belirsizlik ve kumar gibi İslam ticaret hukuku prensiplerine aykırı olan unsurları içermeyen sigorta olarak ifade edilebilir. Bu çalışmada tekafülün tanımı, yapısı, işleyişi ve türleri incelenmiştir. Öte yandan tekafülün tarihsel gelişimine, finansal sistemdeki yerine ve konvansiyonel sigortacılık ile farklarına değinilmiştir. Ayrıca sigortada prim üretimi ve hasar ödemeleri ile muhasebe işlemlerinin hem konvansiyonel sigorta hem de tekafül sigorta açısından farklarını gösteren örnek bir uygulama yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tekafül, Sigorta, Faizsiz Sigortacılık, Tekafül Muhasebesi

JEL Sınıflandırması: G20, G22, M41

TEKAFÜL (PARTICIPATION INSURANCE) ACCOUNTING

ABSTRACT

Islamic finance products have been gradually developing in recent years. With this development, interest-free products attract more attention from the international markets. Among them, the use of takaful, which is referred as "Islamic insurance" in the literature, have increased in Islamic countries, as well as in many countries around the world. In short, the takaful can be defined as an insurance that does not include elements that are contrary to Islamic commercial law principles such as interest, excessive uncertainty and gambling. In this study, definition, structure, function and types of takaful have been examined. On the other hand, the historical development of the takaful, its place in the financial system and its differences from the conventional insurance has also been studied. In addition, a sample

* Makale gönderim tarihi:31.12.2016; kabul tarihi:16.05.2017

** syrm.ozcn@gmail.com

application showing the difference between tekaful and conventional insurance, in terms of insurance premiums and claim payments and accounting transactions have been presented.

Keywords: Takaful, Insurance, Interest-Free Insurance, Takaful Accounting.

JEL Classification: G20, G22, M41

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze bütün insanlar yaşamları ve sahip oldukları varlıkları açısından çeşitli tehlikelerle karşı karşıya kalmışlardır. Dolayısıyla insanlar, doğal olarak canları ve mallarını bu tehlikelere karşı korumak istemişlerdir. Can ve mal güvenlik ihtiyaçları dolayısıyla “güvence” ya da “sigorta” sistemi ortaya çıkmıştır. Birçok ülkede farklı isimlerle ifade edilse de temelde benzer uygulamalarla günümüze kadar, çeşitli aşamalarla küresel düzeyde gelişen sigorta sektörü bugün ticari ve finansal sektörün bir parçası haline gelmiştir.

Mevcut sigortacılığın aşırı belirsizlik, kumar ve faiz içermesi dolayısıyla 1970'lere kadar dini hassasiyetleri sebebiyle sigorta sisteminden uzak duran İslami kesimde ise, ilk kez Dünya İslam Birliği Fetva Konseyi'nin kurulması ve Sudan'ın tekaful şirketi (faizsiz sigorta) kurmasıyla sigortacılık faaliyetlerine başlanmıştır. 1980'lerde İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) Tekafül sigortacılığını onaylamıştır. 1980'lerden sonra ise genel olarak İslami finanstaki çeşitli finansal ürünler ve bu ürünlerin uygulamalarını, işlem gördükleri piyasaları düzenleyen ve denetleyen kurum ve kurulların oluşmasıyla gelişme göstermiştir. Bugün tekaful sigortacılığın global düzeyde faizsiz finanstaki hacmine bakıldığında yaklaşık 8 milyar dolar ile %0,4'lük bir paya sahip olduğu görülmektedir (TKBB 2015).

Bu çalışmanın amacı, faizsiz finans içerisinde önemli bir paya sahip olan ve Türkiye'de de son yıllarda uygulamalarına başlanan tekaful sigortacılığın kavramsal çerçevesi, yapısı, işleyişi, türleri, finansal sistemdeki yeri ve önemine değinmektir. Ayrıca yapılan literatür araştırmasında tekaful sigorta muhasebesine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamış olup bu konuda tekafulün prim üretme, hasar ödeme, sigortacı ve sigortalı açısından basit anlamda finansal tabloları oluşturup aradaki farkı ortaya koymaktır. Bu bağlamda, Tekafül sigorta işlemlerinin muhasebeleştirilmesine yönelik örnek bir uygulamaya yer verilmiştir.

2. TEKAFÜL (FAİZSİZ SİGORTACILIK) İŞLEMİNİN TANIMI, YAPISI, İŞLEYİŞİ VE TÜRLERİ

Faizsiz sigorta ya da katılım sigortacılığı olarak ifade edilen tekafül sigortacılık işlemlerinin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla bu bölümde tekafül tanımına, yapısına, basit ve genel olarak işleyişine, türlerine, kısaca tarihsel gelişimine ve finansal sistemdeki yerine değinilmiştir.

2.1. Tekafül Tanımı ve Açıklaması

Tekafül tanımından önce kısaca sigortanın ne olduğuna değinecek olursak; genel olarak sigorta, gerçek kişi olarak bireylerin ya da tüzel kişi durumunda olan kurum ve kuruluşların sahibi oldukları varlık ve değerlerini olası bir zarar, yangın, deprem, sel, hırsızlık, terör, gibi çeşitli rizikolara karşı güvence altına almak maksadıyla önceden yapmış oldukları anlaşma olarak ifade edilebilir.

Sigortalar genellikle sosyal ve özel sigorta olarak ayrıldığı gibi dayandığı esaslar açısından karşılıklılık sigorta şirketleri (kooperatifler gibi) ve prim karşılığı sigorta şirketleri olarak da ayrılmaktadırlar. Bunun yanı sıra hayat ve hayat dışı (elementer) sigortalar olarak da kategorize edilebilmektedir.

Son yıllarda gelişen İslami sigorta ya da tekafül olarak ifade edilen sigorta türü ise özel sigorta kategorisinde ele alınabilmekle beraber daha çok hayat dışı sigortalarda uygulanmaktadır. “Tekafül” Arapça kelime olan “kefalet” kökünden türemiş olup kefil olma, yardımlaşma ve dayanışma anlamlarına gelmektedir (Üstün 2014).

Uluslararası İslami Finans İçin Muhasebe ve Denetleme Kurulu (AAOIFI), tekafülü şu şekilde tanımlamaktadır: Tekafül, bireylerin maruz kaldıkları risklere karşı bu risklere güvence verilmesine ilişkin yapılan anlaşmadır (Al Nemer 2013).

Genel olarak tekafül, bireylerin ileride karşılaşılabilecekleri herhangi bir zarar veya hasar karşısında önceden anlaşarak ortak bir fon havuzu oluşturup söz konusu zararın ya da hasarın bu fon havuzundan karşılanması şeklinde gerçekleştirilen, mevcut sigortacılık işlemlerine alternatif olarak, günümüze entegre edilerek geliştirilen faizsiz olduğu söylenen bir tür sigorta yöntemidir. Oluşturulan fon havuzundan zararlar karşılandıktan sonra kalan fazlalıklar, “helal olma” ölçütüne uygun; aşırı belirsizlikten, kumardan ve faizden uzak, İslami ilkelere uygun yatırımlara aktarılabilir. Söz konusu yatırıma tüm poliçe sahipleri (sigortalılar) ortak olmaktadır.

Bu bağlamda ortaklık girişiminden elde edilen kârlar da önceden sözleşmede belirtildiği gibi paylaşılmaktadır (Elitaş ve diğerleri 2016).

Bu yönüyle tekafül sigorta kooperatif sigortalara oldukça benzemektedir. Nitekim kooperatif sigortacılık (karşılıklı sigorta) uygulamaları da dayanışma ve yardımlaşma esasına dayalıdır (TTK 2011 md.1402). Aynı zamanda yardım fazlalıklarının üyelere geri verilmesi ya da olası bir tehlike için ihtiyat olarak saklanması söz konusudur.

Bu bağlamda tekafül sigortasına ilişkin İslam Fıkıh Akademisinin 1978 tarihinde Mekke’de almış olduğu karara göre faizden uzak, İslami prensiplere uygun olduğu belirtilmiştir (www.tekafül.net). Türkiye’deki sigorta uygulamalarına ilişkin İslam hukukçularının ve İlahiyatçıların farklı görüşleri mevcuttur. Konuya ilişkin bazı görüşlere aşağıda kısaca yer verilmiştir.

Bu görüşlere göre; Yardımlaşmaya dayanan karşılıklı sigortaların ve devletçe uygulanan sosyal güvenlik ve sigorta kurumlarından faydalanmanın caiz olduğu, diğer taraftan İslam Fıkıh Akademisinin 1978 Mekke ve 1985 yılında aldığı karara göre sabit primli ve aşırı belirsizlik içeren ticari sigortaları dinen uygun görmemiştir (Dalgın 2011, 164). Bir başka görüşe göre de sigorta uygulamaları kumara benzetilmekte olup belirsizlik içerdiği gerekçesiyle caiz olmadığıdır (Ebu Zehra 1962, Aktaran www.tekafül.net, 2012).

Bu konuda görüş belirten Gönenç ise: “Sigortanın bütün çeşitleri haramdır. Aynen piyangodan bir nevidir. Çünkü sigorta şirketi, evini sigorta etmek isteyen kimseye, “Her yıl bana şu kadar prim ödeyeceksin. Eğer evin yanarsa ben değerini ödeyeceğim, yanmazsa da sen taksitini ödemeye devam edeceksin” demektedir” şeklinde görüş beyan etmiştir (Gönenç 2012).

Karaman’a göre ise prim ödemeli sigortacılık uygulamalarına ilişkin görüş şu şekildedir: “Meşru sigorta sisteminde kurum, hem topladığı meblağı meşru yollardan nemalandırmalıdır, hem de hâsıladan hakkı olan belli hizmet payını aldıktan ve gerekli ödemeler yapıldıktan sonra kalan meblağ sigortalılara ait olmalıdır” (Karaman 2016).

Günümüz ekonomik ve sosyal şartlarında hemen hemen yaşantımızın her alanında önem kazanan sigortanın, İslami prensipler bakımından tekrar gözden geçirilmesinde yarar olmakla beraber küresel düzeyde birçok ülkede uygulamaya başlanan ve gerek iktisadi gerekse de dini açıdan dayanakları olan tekâfulün (faizsiz sigortacılık) Türkiye’de de kabul görüp uygulanması ekonomik açıdan yarar sağlayacaktır (Üstün 2014).

Mevcut sistemdeki sigorta uygulamaları ile tekafül sigorta uygulamaları arasındaki farklar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Konvansiyonel Sigorta ve Tekafül Arasındaki Farklar

	Konvansiyonel Sigortacılık	Tekafül (Faizsiz Sigortacılık)
Amaç Açısından	Sigortacının kârını arttırma amacına dayalıdır.	Temel amaç sosyal sorumluluk olup toplanan fonlarla poliçe sahiplerinin karşılaşacağı risklere karşı onları korumaktır.
Haklar Açısından	Sigorta şirketinin sahibi toplanan fonların sahibidir.	Toplanan fonların ortak sahipleri sigortalılardır.
Teminat ve Sorumluluk Açısından	Sigorta sözleşmesi kapsamı dışındaki hasar ve zararlardan sigortacı için sorumluluk yoktur.	Amaç toplum refahı ve korunması olduğundan karşılaşılan her türlü hasar ve zarar ortaklaşa karşılanır.
Kâr Açısından	Ödenen primler ile karşılanan hasarlar sonucundaki olumlu ya da olumsuz fark sigorta şirketinin kâr ya da zararını oluşturur.	Ortak havuzda toplanan primlerden hasar tutarı ödendikten sonra kalan fazlalık sigortalılar arasında dağıtılabilir ya da ortak bir yatırıma yatırılabilir.
Yasa ve Düzenlemeler Açısından	Gerekli yasa, düzenleme ve denetlemeleri yapan kurum ve kurullar devlet tarafından belirlenir.	Gerekli yasa, düzenleme ve denetlemeleri yapan kurum ve kurulların devletçe belirlenmesinin yanında Uluslararası Şeri Danışma Kurulunun onayı da gerekmektedir.

Sigorta Sözleşmesinin Feshi Açısından	Sözleşme feshi durumunda fesih zamanına kadarki ödenen primler sigorta sahibi ve ortaklarında kalır.	Sözleşme feshi durumunda prim havuzunda kalan tüm fonlar sigortalılara dağıtılır.
--	--	---

Kaynak: Akten Çürük (2013)'den uyarlanmıştır.

2.2. Tekafül Tarihsel Gelişimi

Sigortacılığın tarihsel gelişimine bakıldığında ilk olarak 1666 yılındaki büyük Londra yangını ile yangın sigortası, 16.yüzyılda İngiltere'de hayat sigortaları, 1750'lerde ABD'de yangın sigortası, 18.yüzyılda deniz ticaretinde gelişen İtalya'da deniz nakliyat sigortası gelişme göstermiştir. Osmanlı'da ise büyük İstanbul (Beyoğlu yangını) yangını ile nakliyat sigortası yanında yangın sigortası da gündeme gelmiştir. Böylece genel olarak dünyada sigortacılık 18. ve 19. yüzyıllarda gelişimini tamamlamıştır (Baskıcı 2002, 2).

1970'lere kadar dini hassasiyetleri sebebiyle sigorta sisteminden uzak duran İslami kesimde ilk kez Dünya İslam Birliği Fetva Konseyi'nin kurulması ve Sudan'nın tekafül şirketi (faizsiz sigorta) kurmasıyla sigortacılık faaliyetlerine başlanmıştır. 1980'lerde İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) Tekafül sigortacılığını onaylamıştır. 1980'lerden sonra ise Malezya, Bahreyn ve Suudi Arabistan gibi İslam ülkeleri tarafından da uygulamalarına başlanmıştır.1995'te Güneydoğu Asya Birliği (ASEAN) Ülkeleri tarafından tekafül şirketi, 1997'de İslami Bankacılık ve Ulusal Tekafül Şeriat Kurulu, 2006 yılında Malezya Uluslararası Finans Merkezinin kurulması ve 2014 yılında risk tabanlı sermaye için tekafül uygulamaları gelişme göstermiştir (EY 2015).

Günümüze gelene kadar birçok İslami sigorta şirketi ve bunların uluslararası düzeydeki düzenleme kurumları kurulmuştur. Aşağıdaki tabloda kuruluş tarihine göre uluslararası düzeyde işbirliği ve faaliyette bulunan tekafül şirketleri yer almaktadır.

Tablo 2. Uluslararası Kooperatif ve Mütual Sigorta Federasyonu Üye Tekafül Şirketleri

	Kuruluş Yılı	Tekafül Kuruluşları	Ülke
1	1968	Malezya Sigorta Enstitüsü (MII)	Malezya
2	1977	İslami Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü (IIBI)	İngiltere

3	1978	İslam Sigorta Şirketi (IIC)	Sudan
4	1979	SALAMA (Sigorta Acentesi)	BAE
5	1981	Ensar Konut Kooperatif Şirketi	Kanada
6	1983	Sheikan	Sudan
7	1998	Âmâna Tekafül	Sri Lanka
8	1999	Tekafül T&T	Trinidad ve Tobago
9	2000	İslami Hayat Sigortası Ltd.	Bangladeş
10	2000	SALAMA (Sigorta Acentesi)	Cezayir
11	2001	Mısır Suudi Sigortacılık	Mısır
12	2005	Re Tekafül	BAE
13	2005	Takmin (Mikro Sigorta Acentesi)	Endonezya
14	2006	PruBSN Tekafül	Malezya
15	2008	Genel Tekafül	Katar
16	-	Afrika ReTekafül Şirketi	Afrika

Kaynak: <http://www.takafül.coop> adresinden uyarlanmıştır (Erişim Tarihi: 18.01.2016).

2.3. Tekafül Türleri ve İşleyişi

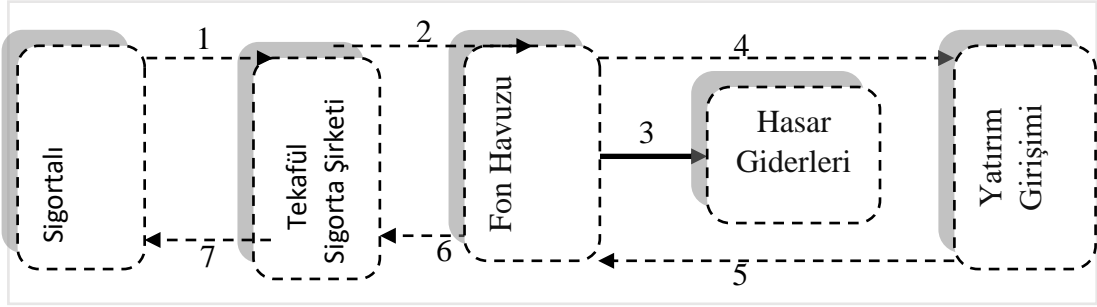
Günümüz tekafül uygulamaları vakıflarla aynı temellere ve amaçlara dayanmaktadır. Başka bir ifade ile vakıfların bünyesinde tekafüle yönelik düzenlemeler ve uygulamalar yer almaktaydı. Buna göre vakıflarda olduğu gibi tekafülde de amaç, sosyal sorumluluk, hayır işleme, ortak fayda, dayanışma ve karşılıklı işbirliği ile gönüllülük esasına dayalı yardımlaşmadır.

Bu bağlamda tekafül sigorta uygulaması mevcut sigorta uygulamasından farklıdır. En önemli farklardan biri tekafülde risklere karşı ortaklaşa bir sözleşme ile birleşip doğabilecek tehlikeleri önlemek amaçlı bir fon havuzu oluşturmaktır. Bu fon havuzundan riziko maliyeti karşılandıktan sonra kalan tutarda tüm sigortalıların eşit hak sahibi olmasıdır.

Tekafülde gönüllülük esas olduğundan ödenmeyen pirime faiz uygulaması da söz konusu değildir. Zira tekafülde pirim ödemesi değil katkı payı ödenmektedir. Genel olarak tekafül mudaraba ve vekâlet sözleşmeleri temeline dayalı vekil ve ya mudarip (yönetici) ile işlemektedir. Bunların yanı sıra karma yapısı da mevcuttur.

Aşağıdaki şekilde genel olarak günümüz sisteminde tekafül işleyiş aşamaları

gösterilmektedir



2017/2

358

Şekil 1. Basit Tekafül Sigorta İşleyişi

Kaynak: <http://www.tekafülsigorta.com/2010/12/tekafül-sigorta-sistemi-nasl-calsr.html>’ den uyarlanmıştır (Erişim Tarihi: 15.01.2016).

1. Sigortalı (poliçe sahibi/ödeme karşılığında riskten korunmak isteyen) tarafından tekafül sigorta şirketine herhangi bir varlığını korumak amacıyla sözleşme imzalayarak belirli bir ödeme yapar.
2. Tekafül sigorta şirketi (sigortacı/ riski üstlenen) tarafından toplanan fonların muhtemel bir riski karşılamak amacıyla fon havuzuna aktarılması.
3. Sigorta şirketi tarafından sigortalının uğradığı zarar/hasar fon havuzundan karşılanır.
4. Fon havuzunda biriken fonlar yeni yatırımlara aktarılır.
5. Yatırım girişiminden doğan kârlar tekrar fon havuzuna aktarılır.
6. Tekafül şirketi havuzda toplanan fonlardan kendi payına düşeni alır.
7. Kalan fonlar sigortalılara dağıtılır.

Tekafül sigortalar uygulandıkları ülkelere göre; Pakistan tekafül modeli ya da Malezya tekafül modeli olarak isimlendirildiği gibi Mudaraba (ortaklık), Vekâlet (vekil) ya da Karma model (mudaraba ve vekâlet) olarak da bilinmektedir (Abdul Wahab 2007).

2.3.1. Vekâlet Tekafül Modeli

Vekâlet tekafül modelinde prim ödeyen sigortalılar ile bu primleri yöneten sigorta şirketi arasında vekâlet sözleşmesi imzalanmaktadır. Sözleşme esasınca, vekil şirkete fon havuzundan belirli bir miktar ücret verilip fon fazlası olası bir risk sonucu zarar ve hasarların karşılanması için kullanılır. Kalan fonlar hasarı karşılamaya yetmediği takdirde katılımcılardan gönüllülük

esasına göre bir miktar daha fon toplanabilir. Diğer bir ifadeyle Karz-ı Hasen (bağış) yapılıır. Fon havuzunda meydana gelen hasarlar ödendikten sonra fon kalanı oluştuğu takdirde ise gerekirse vekil şirket, sigorta katılımcıları adına İslami kaidelere uygun ticari faaliyetlerde bulunabilir.

Ayrıca söz konusu vekâlet sözleşmesi gereğince girişim sonucu elde edilen kazanç ya katılımcılara kar payı olarak dağıtılabilir ya da tekrar fon havuzuna aktarılabilir.

2.3.2. Mudaraba Tekafül Modeli

Mudaraba finansman yöntemiyle benzer bir yapıya sahip olan Mudaraba Tekafül sigorta modelinde emek veren (mudarip), yöneten olarak sigorta şirketi, sigortalılardan (prim ödeyenler, katılımcılar) topladıkları primleri bir fon havuzunda biriktirerek taraflar arasında yapılmış olan mudaraba sözleşmesi gereğince İslami prensiplere uygun ticari faaliyetlere yatırım yapar. Ticari faaliyetler sonucu elde edilen gelir, söz konusu sözleşmenin tarafları arasında önceden belirlenen oranlarca paylaşılabilirdiği gibi fon havuzunda da tutulabilir. Olası bir tehlike, kaza, risk sonucunda meydana gelen hasarlar fon havuzundan karşılanır.

Başka bir ifadeyle Mudaraba Tekafül modelinde, mudarip şirket ile katılımcılar arasında mudaraba sözleşmesi imzalanarak toplanan primler İslam Ticaret Hukukuna uygun yatırımlara aktarılarak elde edilen kar ya da zarar taraflarca önceden belirlenen oranlarda paylaşılır. Bu bağlamda mudaraba Tekafül modeli mudaraba ortaklık sözleşmesine dayalı bir sigorta türüdür denilebilir.

2.3.3. Vekâlet-Mudaraba (Karma) Tekafül

Vekil şirket ve katılımcılar arasında vekâlet sözleşmesi yapılarak primlerin bir fon havuzunda toplandığı ve bu havuzdan vekâlet ücretinin ödendiği, olası bir tehlike sonucunda ise yine bu fon havuzundan hasarların karşılandığı ancak havuzda biriken fonların yeni yatırımlara dönüştürülmesi noktasında ise bunları yönetecek olan mudarip (sigorta şirketi, vekil) ile katılımcılar arasında uygulanan mudaraba sözleşmesi hükümlerine uygun yapılan bir Tekafül modelidir.

Başka bir deyişle sigorta işlemlerinde vekâlet, fon havuzunda kalan fazlalıklarla da mudarebe sözleşmesi uygulanarak yatırım yapılır (Aslan 2015).

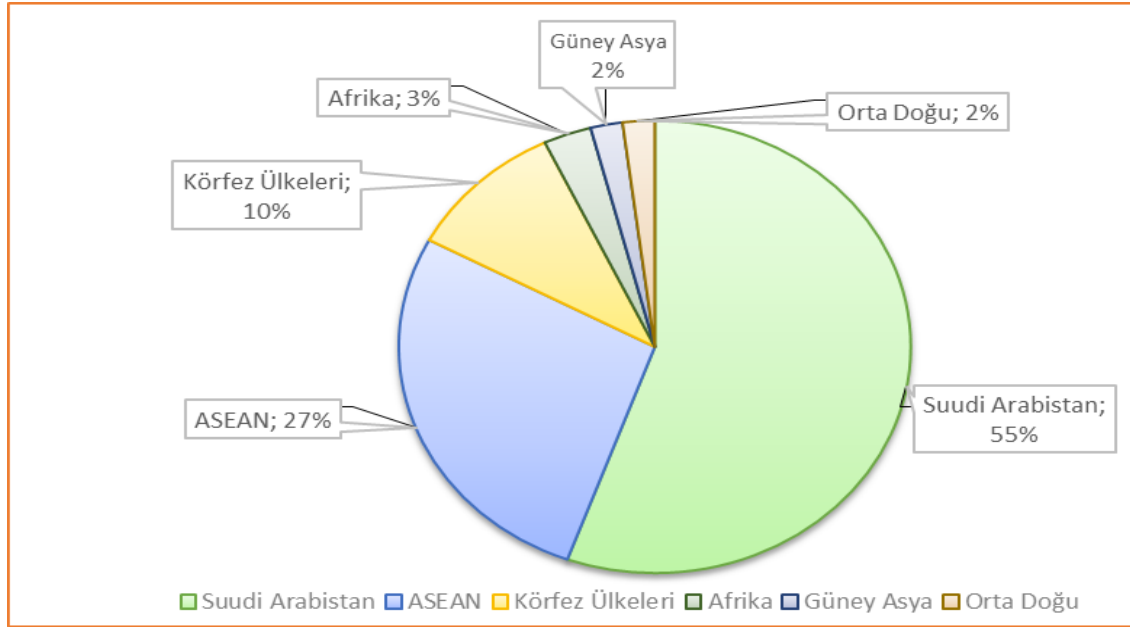
2.4. Tekafül Sigortanın Finansal Sistemdeki Yeri

Uluslararası Kooperatif ve Mütüel Sigorta Federasyonu üye Tekafül şirketlerine bakıldığında; 1968'de Malezya Sigorta Enstitüsü'nün (MII), 1970'lerden sonra ise İngiltere'de İslami Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü (IIBI), Sudan'da İslam Sigorta Şirketi (IIC) ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde SALAMA (Sigorta Acentesi) gibi kuruluşlar olduğu görülmektedir. 1980'lerden günümüze kadar da Federasyona; Mısır, Cezayir, Katar, Afrika, Endonezya ve Malezya gibi birçok ülkede kurulmuş üye sigorta şirketleri mevcuttur (<http://www.takafül.coop>). Bu bağlamda Tekafül sigorta uygulamalarına 1960'lı ve 1970'li yıllarda başlandığı söylenebilir.

1970'lerde Dünya İslam Birliği Fetva Konseyi'nin kurulması ve Sudan'da İslami Sigorta şirketinin kurulması ile İslam İşbirliği Teşkilatı (OIC) tarafından Tekafül sigortacılık onaylanmıştır (EY 2015).

Günümüzdeki Tekafül sigortacılık faaliyetlerine bakıldığında; İslami ülkeler dışında birçok Avrupa ve Asya ülkelerinde de uygulamalarının olduğu görülmektedir. Söz konusu faaliyetlerin faizsiz finans sistemindeki yeri ise faizsiz bankacılık faaliyetleri ve sukuk (faizsiz bono) ihraçlarından sonra önemli bir şekilde arttığı görülmektedir.

Global faizsiz finansta aktiflerin dağılımına göre %81 ile en büyük pay faizsiz bankacılık, %14 ile sukuk ihraçları ve % 4 ile de faizsiz yatırım fonları yer almaktadır. Tekafül oranı ise %1 civarındadır (TKBB 2015).



Şekil 2. Global Düzeyde Toplam Tekaful (2015)

Kaynak: Malaysian Tekaful Dynamics Central Compendium 2015 (Erişim Tarihi: 22.01.2016).

Şekil 2’de Malezya 2015 yılı tekaful verilerine göre toplam tekaful primlerinin dağılımı gösterilmiştir. Toplam tekaful miktarı 14,7 milyar dolar iken %56 gibi önemli bir paya Suudi Arabistan sahipken ASEAN ülkeleri olan Filipinler, Malezya, Tayland, Endonezya ve Singapur toplamda %27’lik oran ile ikinci sırada yer almaktadır. Körfez ülkeleri ise %10’luk pay ile tekafulde üçüncü sıradadır. ASEAN ülkeleri toplam tekaful miktarı 3,9 milyar dolar civarında ve bu miktarın yaklaşık %76’sına Malezya sahiptir.

Müslüman ülkeler dışındaki ülkelerin İslami finansa ilgileri giderek artmaktadır. Bu konuda gerek katılım bankacılık uygulamaları ile gerek sukuk (faizsiz bono) uygulamaları ile birçok ülke yasal altyapı ve düzenlemelere gitmiştir. Faizsiz finans sistem içerisindeki tekaful sigorta da bu açıdan yapılan düzenlemelerin kapsamındadır.

Söz konusu yasal düzenleme ve alt yapı çalışmaları için Fransa 2010 ve 2011 yılında kanun düzenlemeleri ile vergi düzenlemeleri yapmıştır. Lüksemburg, 2010 ve 2011 yılında Finans Sektörü Denetim Komisyonu (Commission de Surveillance du Secteur Financier-CSSF) fon kanununda şeriata uyumlu fon ihracına yönelik genelge yayımlamış, İngiltere 2010, 2012 ve

2013 yıllarında yaptığı düzenlemelerle İslami finansın batı merkezi olma yönünde hızla gelişmiştir. Öte yandan Almaya 2012 yılında, Frankfurt'ta İslami konferansa ev sahipliği yaparak İslamî finans ürünlerine yönelik vergi iyileştirmeleri yapmıştır. 2014 yılında ise Hong Kong ve Güney Afrika İslamî tahvil ihraç sayılarını sırasıyla 1 ve 2,2 milyar dolara çıkartmışlardır (<http://www.takaful.coop>).

Türkiye'de ise sukuk (yatırım sertifikaları) uygulamalarına ilişkin 2010 yılında düzenlemeler yapılmış ve uluslararası düzeyde sukuk ihraçlarında önemli bir ihraç payına ulaşılmıştır (Özcan ve Elitaş 2015). Faizsiz bankacılık uygulamalarında %5 civarında olan Türkiye sukuk ihraçlarında %3'lük bir paya sahiptir. 2016 yılında sukuk ihraçlarının 115 milyar dolar olması öngörülmektedir (Damak 2016).

İslami finasta umut verici görülen Türkiye'de şuana kadar tekafül sigortaya yönelik bir yasal alt yapı ve uygulama yapılabilmiş değildir. Ancak İslamî sigorta faaliyetleri yaptığını belirten Neova Sigorta Şirketi bu konuda dikkatleri çekmektedir. Faizsiz sigorta uygulamalarının şerri açıdan incelenmesinde yarar olmakla birlikte Türkiye için tekafül sigortacılıkta öncü olması bakımından önemlidir.

3. LİTERATÜR TARAMASI

Son yıllarda literatüre giren İslam ekonomisinin, gerek teorik gerekse uygulama alanları genişledikçe bu alanda kullanılan finansal araçlar ve faizsiz finans modelleri de giderek artmaktadır. Özellikle Katılım Bankalarında görülen klasik uygulamalar olan mudaraba (emek-sermaye ortaklığı), murabaha (mal satımına dayalı ortaklık), muşaraka (kar- zarar ortaklığı) gibi faizsiz finans modellerin yanında son yıllarda geliştirilen sukuk (faizsiz bono) paket modelleri de piyasalarda yer edinmiştir. İslam ekonomisinde göze çarpan bir diğer faizsiz uygulama ise Katılım Bankaları ve Sigorta şirketleri tarafından günümüz finansal sistemle bütünleştirilerek geliştirilmeye çalışılan ve uygulamalarına başlanan tekafül (faizsiz sigortacılık) işlemleridir. Tekafül işlemlerine ilişkin Dünya ve Türkiye literatüründe kısaca şu şekilde değinilmiştir.

Ayub (2007) çalışmasında; tekafülün İslam ticaretinde yeni bir kavram olmadığını, geçmişte uygulamaları olan mutual (kooperatif, karşılıklı) sigorta temeline dayandığı ve 1985'te İslami Fıkıh Kurulu (OIC) tarafından konvansiyonel sigortaya alternatif olarak tekafül sigortacılığının onayladığını belirtmektedir. Dünyada, Bahreyn, Mısır, Endonezya, Malezya, Sudan, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Türkiye ve toplamda 24 ülkede 60'ın üzerinde tekafül

şirketinin olduğunu belirtmekte olup ilk tekaful şirketinin 1979'da İslami Sigorta Şirketi olarak Sudan'da kurulduğunu ifade etmektedir.

Abdul Wahab(2007)'a göre; genel olarak tekaful modelleri uygulandıkları ülkelere göre isimlendirilmekle beraber işleyiş açısından ortak bir model ayrımı da söz konusudur. Örneğin Pakistan tekaful modeli ya da Malezya tekaful modeli denildiği gibi Mudaraba (ortaklık) modeli, Vekâlet (vekil) modeli ve Vakıf-Vekâlet olarak da geçen karma model (mudaraba ve vekâlet) şeklinde de ifade edilmektedir.

Çalık (2011)'e göre; karma tekaful sigorta yöntemi daha çok Pakistan ve Güney Afrika'da uygulanmaktadır. Vakıf modeli olarak da bilinen karma tekafulde katılımcılar yatırım amaçlı olarak da bir miktar prim öderler. Yatırım amaçlı toplanan fonlar kâr amacı taşıyarak vakfa fon sağlamaktadırlar.

Al Nemer (2013) tarafından yapılan çalışmada; Uluslararası İslami Finans İçin Muhasebe ve Denetleme Kurulunun (AAOIFI) tekafulü, bireylerin maruz kaldıkları risklere karşı bu risklere güvence verilmesine ilişkin yapılan anlaşma olarak ifade edildiğini belirtmektedir.

Marifa Academy (2014)'ün çalışmasında; tekaful sözleşmelerinin düzenlenmesinde iki şekilde ilişkidir söz edilebilir. Birincisi, tekaful fon yöneticisi, tekaful fon havuzu, belirlenecek olan politikalar, oluşan hasarlar, bunların tespiti, yönetimi, karşılanması ve teberru olarak katkı toplamayı içerir. İkinci olarak teberru fonu, tekaful fonu, yönetici arasındaki ilişki ile fon fazlalıklarının yatırımlara aktarılmasıdır. İlk ilişki kurulur ve sonra tekaful fon yöneticisi katılımcılar tarafından vekil olarak kabul edilir ya da fon yöneticisi olarak müteveli veya kayyum olarak biri atanır. Yatırımlar söz konusunda ise yine vekâlet ya da mudaraba sözleşmesine dayalı olarak yatırımlar yapılabilir.

Üstün (2014) 'e göre; günümüzde İslami model olarak karşımıza çıkan tekaful (faizsiz sigortacılık) işlemleri aslında birkaç yüzyılı aşkındır batı ülkelerinde uygulanmakta olan mütüel (karşılıklı, kooperatif) sigorta sistemine benzemektedir. Buna göre kooperatif sigortacılık esaslarına göre çalışan tekafulde, elde edilen gelirin yahut ortaya çıkan zararın İslami usullere uygun helal, hakkaniyetli ve eşit bir şekilde hak sahiplerine dağıtılması ve karşılanması şeklinde uygulanmaktadır.

Aslan (2015) çalışmasında; genel olarak tekaful sigortacılığın konvansiyonel sigortacılığa göre daha hızlı bir büyüme gösterdiği sonucuna varmıştır. Ayrıca Türkiye'de de tekafulün hızlı bir büyüme potansiyeline sahip olduğu ancak bunun yanında tekafulün bilinirliği konusunda

eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapılması, mevzuat açısından yasal alt yapısının geliştirilmesi ve merkezi bir denetim kurulunun oluşturulması gerektiği sonucuna varmaktadır.

IIBI (Institute of Islamic Banking and Insurance) (2016), tekafülün kefalet sözcüğünden türediğini ve ortak sorumluluk anlayışı ile “birbirini garanti” veya “ortak garanti” anlamlarına geldiğini ifade etmektedir.

4. TEKAFÜL (KATILIM SİGORTACILIĞI) MUHASEBESİ

Tekafül, İslami Finansal Kurumlar Muhasebe ve Denetim Örgütü (AAOIFI), Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve Uluslararası Finansal Raporlama ve Yorumlama Komitesi (IFRIC) tarafından yayımlanan kararlarla uyumlu hazırlanmıştır. AAOIFI standartları Şeriat Danışma Komitesinin onayından geçerek yayımlanır. Tekafül şirketleri AAOIFI, UFRS ve IFRIC gibi uluslararası kurumların hükümlerine uygun olarak yıllık faaliyet raporları, finansal tablolar düzenlemektedirler.

Türkiye’de, sigorta işlemleri için “TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri” Standardı adı altında 25.03.2006 tarihte Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Bu standart gerek denetim gerekse hukuki açıdan sigorta sözleşmesi yapan her işletmeyi sigortacı olarak kabul etmekte olup sigorta sözleşmelerini imzalayan herhangi bir işletmenin sigorta sözleşmelerine ilişkin finansal raporlamaların belirlenmesini amaçlar (TFRS 4 2011).

Bu standardın kapsamında; şirketin düzenlediği ve aldığı sözleşmeler, ihraç ettiği isteğe bağlı katılım özellikli finansal araçlara “TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar” Standardı çerçevesinde açıklama yapmayı gerekli kılar. Diğer taraftan TFRS 4’te sigorta şirketlerinin elde ettikleri finansal varlıklar ile ihraç edilen finansal borçların muhasebeleştirilmesi konularına değinmemektedir. Başka bir ifade ile bu TFRS sigortacıların diğer muhasebe konularına, “TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum”, “TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme”, TFRS 7 ve “TFRS 9 Finansal Araçlar” standartları kapsamında yapılacak işlemlere değinmemektedir. Sigorta şirketleri sigorta unsuru için TFRS 4, birikim unsuru için TFRS 9’u uygular (TFRS 4 Sigorta Sözleşmeleri Resmi Gazete, 2011).

Bu TFRS bazı sigorta işlemlerini birçok TFRS den muaf tutsa da bazı işlemlerde, örneğin; afet poliçesi karşılıkları ve denkleştirme karşılıkları gibi gelecekteki olası hasarlara ilişkin karşılıkları, eğer bu hasarlar raporlama dönemi sonunda var olmayan sigorta sözleşmelerinden kaynaklanıyorsa, TMS 8 çerçevesinde borç olarak muhasebeleştirmez (TFRS 4 2011).

Sigorta şirketlerine ilişkin işlemler TFRS 4 standardında açıklanmakta olup reasürans şirketleri ve tekaful sigorta işlemleri de bu standart kapsamında ele alınmaktadır. Buna göre tekaful şirketleri gerçeğe uygun değeriyle ölçülen satılmaya hazır yatırımların satışı dışında varlıkları maliyet esasına göre muhasebeleştirilmektedir. Duran varlıklar için yıpranma payı hesaplaması yapılır. Ayrıca şirket faaliyetleri ve raporları dış denetim ve şeriat denetleme kurulu raporuna ek olarak “Sigorta Denetleme Yetki Belgesi” verilen kişiler tarafından da denetlenebilmektedir (Hameed ve Asiri 2014).

Çalışmanın bu aşamasında konvansiyonel sigortacılık ile tekaful sigortacılığın farkının daha net anlaşılması açısından örnek uygulama ile hayat dışı (elementer) sigorta üzerinden prim üretimi ve hasar ödemesine ilişkin muhasebe kayıtlarına yer verilecektir. Uygulamada sigorta hesap planı kullanılmıştır. Tekafül sigorta için de aynı hesap kodları kullanılmakta olup konvansiyonel sigortadan farkı, prim üretme hesaplamaları ile fazlalıkların yeni yatırımlara aktarılması ve bunların finansal tablolara yansıtılması noktasında ortaya çıkmaktadır.

Başka bir ifade ile konvansiyonel sigorta ve tekaful sigorta muhasebe kayıtları ve hesap kodları benzer olmakla beraber finansal tabloları düzenleme noktasında farklılık söz konusudur. Buna göre konvansiyonel sigorta şirketi tek bilanço ve tek gelir tablosu düzenlerken tekaful sigorta şirketi tek bilanço ancak iki farklı gelir tablosu düzenlemektedir.

Tekaful katılımcıları (sigortalıları) için ayrı gelir tablosunun düzenlenmesinin sebeplerinden bir tanesi ise vekâlet tekaful modeline göre vekil şirket olarak sigorta şirketi, fon havuzundaki fazlalıkları yatırımlara kanalize edip kâr elde ettiğinde bu kârdan sadece vekil ücretini alıp kalan kısmın tamamını katılımcılara dağıtmasıdır. Mudaraba tekaful modelinde ise kalan fazlalıklar için ayrıca mudaraba sözleşmesi yapılmışsa yatırımlardan elde edilen kârdan önceden anlaşılan oranda bir paylaşım yapılır.

Dolayısıyla katkı payı ödeyen katılımcılar (sigortalılar) yapılan girişimle sadece katkı ödeyen sigortalılar değil aynı zamanda girişimin de ortağı olarak ayrı gelir elde ederler. Diğer bir husus ise tekafulde, sigortalılar tarafından geciken ya da ödenemeyen katkı payları için faiz hesaplama söz konusu değildir. Böyle bir durumda ancak gönüllülük esası gereği bağış yapılabilir.

4.1. Konvansiyonel Sigorta Muhasebe Kayıtları**Yangın Sigortasına İlişkin prim üretme ve hasar ödeme muhasebe kayıtları:**

Örnek: XYZ sigorta şirketi elementer alanda farklı tarihlerde çeşitli sigorta poliçeleri düzenlemiştir. Poliçelere ilişkin bazı veriler ile zorunlu yasal vergi oranları ve fon oranları aşağıda verilmiştir (uygulama örneği Aslanoğlu 2013 ve MEGEP'ten uyarlanmıştır).

2017/2
366

<u>Yangın Sigortası</u>	<u>Ödeme Planı</u>
Toplam net prim	Peşin: 577.500
Yangın sigorta vergisi (%10) (Net prim x % 10)	1.taksit: 577.500
	2.taksit: 577.500
BSMV (Gider Vergisi) Matrahı	3.taksit: 577.500
Gider Vergisi (%5) (BSMV matrahı x %5)	4.taksit: 577.500
	5.taksit: 577.500
Brüt Prim	

1. Yangın sigortası prim tahakkuk kaydı.

/		
<u>120 SİGORTACILIK FAAL. ALACAKLAR.</u>	3.465.000	
120.01.Sigortalılardan Alacaklar		
<u>701 YANGIN</u>		3.000.000
701.01. Yangın Teknik Gelir		
701.01.1.Yazılan Primler		
<u>360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS.</u>		465.000
360.01.Ödenecek Vergiler		
360.01.1.Gider Vergisi: 165.000		
360.01.3. Yangın Sigorta Vergisi: 300.000		
/		

2. İlk primin tahsil kaydı.

<u>100 KASA HESABI</u>	577.500	
<u>120 SİGORTACILIK FAAL. ALACAKLAR.</u>		577.500
120.01.Sigortalılardan Alacaklar		

BSMV (Gider Vergisi) gelecek ayın 15'ine kadar bağlı bulunulan vergi dairesine ödenecektir.

3. Gider Vergisi ödeme kaydı.

<u>360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS.</u>	165.000	
360.01.Ödenecek Vergiler		
360.01.1.Gider Vergisi: 165.000		
<u>100 KASA HESABI</u>		165.000

4. Yangın Sigorta Vergisinin ayın 20'sine kadar bağlı bulunulan belediyenin vergi dairesine ödenmesi kaydı.

<u>360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS.</u>	300.000	
360.01.Ödenecek Vergiler		
360.01.3. Yangın Sigorta Vergisi: 300.000		
<u>100 KASA HESABI</u>		300.000

XYZ sigorta şirketine ihbar edilen bir yangın hasarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Muallak hasar	:	1.500.000
Muallak ekspertiz ücreti	:	1.800
Muallak masraf bedeli	:	500

Toplam muallak karşılık	:	1.502.300

1. Muallak hasar ayrılması kaydı.

/		
<u>701 YANGIN</u>	1.502.300	
701.02. Yangın Teknik Gider		
<u>353 MUALLAK HASAR VE TAZM. KARŞ.</u>		1.502.300
353.01.1. Tahakkuk eden		
/		

2. Hasar bedeli olan 1.500.000 TL bankadan ödenmiştir.

/		
<u>353 MUALLAK HASAR VE TAZM. KARŞ.</u>	1.500.000	
353.01.1. Tahakkuk eden		
<u>102 BANKALAR HS.</u>		1.500.000
/		

3. Masraf bedeli olan 500 TL nakit olarak ödenmiştir.

/		
<u>353 MUALLAK HASAR VE TAZM. KARŞ.</u>	500	
353.01.1. Tahakkuk eden		
<u>100 KASA HS.</u>		500
/		

4. Ekspertiz ücreti tahakkuk kaydı.

/		
<u>353 MUALLAK HASAR VE TAZM. KARŞ.</u>	1.800	
353.01.1. Tahakkuk eden		
<u>338 DİĞER İLİŞKİLİ TARAFLARA BORÇLAR</u>		1.800
338.01. Ekspertiz		
/		

5. Ekspertiz ücretinin nakit olarak ödenmesi kaydı.

/		
<u>338 DİĞER İLİŞKİLİ TARAFLARA BORÇLAR</u>	1.800	
338.01. Ekspertiz		
<u>100 KASA HS.</u>		1.800
/		

XYZ sigorta şirketi muhasebe işlemleri sonucunda finansal tablolarında tek bilanço ve tek gelir tablosu düzenlemiştir. Aşağıda basit ve anlaşılır şekilde hazırlanmış şirkete ait gelir tablosunda gösterilen nihai kâr, şirketin esas faaliyeti sonucu topladığı primlerden elde etmiş olduğu kârı göstermekte olup tamamı şirkete aittir.

Tablo 3. XYZ Sigorta AŞ'nin Basit Anlamda Gelir Tablosu

Yangın Sigorta Fonu	
Kazanılmış Primler	3.465.000
Hasar Ödemeleri (-)	-1.500.000
Yönetim Giderleri (-)	-2.300
Ekspertiz Ücreti	-1800
Masraf Gideri	-500
Vergi Öncesi Gelir	1.962.700
Vergi Gideri (-)	-465.000
Yangın Sigorta Vergisi: %10	-300.000
BSMV (Gider Vergisi) %5	-165.000
Vergi Sonrası Gelir	1.497.700

4.2. Tekafül Sigorta Muhasebe Kayıtları

Konvansiyonel sigorta muhasebe kayıtları ile karşılaştırma yapıp daha net anlaşılması dolayısıyla aynı örnek ve veriler üzerinden örneklendirilmiştir.

Yangın Sigortasına İlişkin prim üretme ve hasar ödeme muhasebe kayıtları:

Örnek: KLM tekafül sigorta şirketi elementer alanda farklı tarihlerde yangın sigortasına ilişkin poliçeler düzenlemiştir. Tekafül katılımcıları ile yapılan vekâlet sözleşmesine dayalı olarak KLM tekafül şirketi toplanan net primlerden %30 oranında vekâlet ücreti alacaktır.

Poliçelere ilişkin bazı veriler ile zorunlu yasal vergi oranları ve fon oranları aşağıda verilmiştir.

2017/2
370

<u>Yangın Sigortası</u>		<u>Ödeme Planı</u>
Toplam net prim	:	3.000.000
Yangın sigorta vergisi (%10)	:	300.000
(Net prim x %10)	-----	
BSMV (Gider Vergisi) Matrahı	:	3.300.000
Gider Vergisi (%5)	:	165.000
(BSMV matrahı x %5)	-----	
Brüt Prim	:	3.465.000

1. Yangın sigortası prim tahakkuk kaydı.

<u>120 SİGORTACILIK FAAL. ALACAKLAR.</u>	3.465.000	
120.01.Sigortalılardan Alacaklar		
<u>701 YANGIN</u>		3.000.000
701.01. Yangın Teknik Gelir		
701.01.1.Yazılan Primler		
<u>360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS.</u>		465.000
360.01.Ödenecek Vergiler		
360.01.1.Gider Vergisi: 165.000		
360.01.3. Yangın Sigorta Vergisi: 300.000		

2. İlk primin tahsil kaydı.

<u>100 KASA HESABI</u>	577.500	
<u>120 SİGORTACILIK FAAL. ALACAKLAR.</u>		577.500
120.01.Sigortalılardan Alacaklar		

3. Gider Vergisi ödeme kaydı.

<u>360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS.</u>	165.000	
360.01.Ödenecek Vergiler		
360.01.1.Gider Vergisi: 165.000		
<u>100 KASA HESABI</u>		165.000

4. Yangın Sigorta Vergisinin ayın 20'sine kadar bağlı bulunulan belediyenin vergi dairesine ödenmesi kaydı.

<u>360 ÖDENECEK VERGİ VE FONLAR HS.</u>	300.000	
360.01.Ödenecek Vergiler		
360.01.3. Yangın Sigorta Vergisi: 300.000		
<u>100 KASA HESABI</u>		300.000

KLM tekafül sigorta şirketine ihbar edilen bir yangın hasarına ilişkin bilgiler aşağıdaki gibidir.

Muallak hasar	:	1.500.000
Muallak ekspertiz ücreti	:	1.800
Muallak masraf bedeli	:	500

Toplam muallak karşılık	:	1.502.300

2017/2
372

5. Muallak hasar ayrılması kaydı.

<u>701 YANGIN</u> 701.02. Yangın Teknik Gider <u>353 MUALLAK HASAR VE TAZM. KARŞ.</u> 353.01.1. Tahakkuk eden	/	1.502.300	
	/		1.502.300

6. Hasar bedeli olan 1.500.000 TL bankadan ödenmiştir.

<u>353 MUALLAK HASAR VE TAZM. KARŞ.</u> 353.01.1. Tahakkuk eden <u>102 BANKALAR HS.</u>	/	1.500.000	
	/		1.500.000

7. Masraf bedeli olan 500 TL nakit olarak ödenmiştir.

<u>353 MUALLAK HASAR VE TAZM. KARŞ.</u> 353.01.1. Tahakkuk eden <u>100 KASA HS.</u>	/	500	
	/		500

8. Ekspertiz ücreti tahakkuk kaydı.

/		
<u>353 MUALLÂK HASAR VE TAZM. KARŞ.</u>	1.800	
353.01.1. Tahakkuk eden		
<u>338 DİĞER İLİŞKİLİ TARAFLARA BORÇLAR</u>		1.800
338.01. Ekspertiz		
/		
9. Ekspertiz ücretinin nakit olarak ödenmesi kaydı.		
/		
<u>338 DİĞER İLİŞKİLİ TARAFLARA BORÇLAR</u>	1.800	
338.01. Ekspertiz		
<u>100 KASA HS.</u>		1.800
/		

2017/2

373

KLM tekaful sigorta şirketi muhasebe işlemleri sonucunda finansal tablolarında tek bilanço ancak iki gelir tablosu düzenlemiştir. Aşağıda basit ve anlaşılır şekilde hazırlanmış şirkete ve katılımcılara ait gelir tabloları düzenlenmiştir. KLM şirketi gelir tablosunda gösterilen nihai kâr, şirketin esas faaliyeti sonucu topladığı primleri göstermekte olup bu primlerden önceden vekâlet sözleşmesine dayalı olarak vekil şirket ücretini aldıktan sonra kalan fazlalığı önceden anlaşılan şekilde ya ihtiyatlılık gereği bir kısmı fon havuzunda bırakılıp diğer kısmı yatırımlara aktarılır veyahut tamamı katılımcılara dağıtılır. Başka bir ifade ile vergi sonrası kârdan şayet mudaraba sözleşmesi (ortaklık) yapılmadıysa KLM tekaful şirketinin pay alma hakkı bulunmamaktadır. Kalan fazlalıkların yatırımlara aktarılmasında mudaraba sözleşmesi imzalanmış ise, o vakit yatırımlardan elde edilen gelirler sözleşmede anlaşılan pay oranında dağıtılır.

Tablo 4. KLM Tekafül AŞ'nin Basit Anlamda Gelir Tablosu

Yangın Sigorta Fonu		
Kazanılmış Primler		3.465.000,00
Hasar Ödemeleri (-)		-1.500.000,00
Yönetim Giderleri (-)		-902.300,00
Vekâlet Ücreti (sözleşmeye göre net prim üzerinden %30)	-900.000,00	
Ekspertiz Ücreti	-1800	
Masraf Gideri	-500	
Vergi Öncesi Gelir		1.062.700,00
Vergi Gideri (-)		-465.000,00
(Yangın Sigorta Vergisi: %10)	-300.000,00	
BSMV (Gider Vergisi %5)	-165.000,00	
Vergi Sonrası Gelir		597.700,00

Tekafül sigorta katılımcıları (sigortalılar/katkı ödeyenler) için düzenlenen gelir tablosuna aktarılacak kısım KLM tekafül sigorta şirketinin fon fazlası, net gelir kalemini oluşturan 597.700TL'dir.

Şayet önceden mudaraba tekafül modeline göre sözleşme yapılmış olsaydı kalan fazlalık mudarip olan tekafül sigorta şirketi tarafından yönetilerek yatırımlara aktarılabilirdi. KLM tekafül şirketinin mudarabaya dayalı katkı topladığını ve yatırım gelirleri üzerinden yönetim ücreti dışında ortak olarak %25 kâr oranı ile anlaşmış ve yatırım gelirlerinin 500.000TL olduğunu varsayarsak bu durumda katılımcılara ait gelir tablosu aşağıdaki gibi düzenlenirdi.

Tablo 5. Katılımcılara Ait Basit Anlamda Gelir Tablosu

Yangın Sigorta Fonu	
Yatırım Gelirleri (Mudaraba payı %75) [†]	375.000,00
Yangın Sigorta Fonundan Aktarılan Fazlalık	597.700,00
Vergi Öncesi Gelir	972.700,00
Vergi Gideri %10 (-)	97.270,00
Vergi Sonrası Gelir	875.430,00
Net Gelir	875.430,00

5. SONUÇ

Çalışmada İslami sigorta (tekafül) uygulamalarının tanımı, işleyişi ve yapısı incelenmiştir. Elde edilen tüm verilerle tekafülün tarihsel gelişimi ve finansal sistemdeki yeri tablo ve şekillerle analiz edilmiştir. Dünya’da 1980’lerden bu yana uygulamalara başlanmasına rağmen Türkiye’de tekafül sigortaya ilişkin henüz yasal bir düzenleme yapılamamıştır. Ancak tekafüle ilişkin faaliyet gösteren bir iki şirket olduğu bilinmektedir. Dünya ülkelerindeki İslami finans ürünlerinin gelişimi ve uygulamalarına göre nüfusun çoğunluğu Müslüman olan Türkiye’de uygulamalar sürekli geriden izlendiği görülmüştür. Bunda en büyük eksikliklerden bazılarının; yasal alt yapı düzenlemeleri için geç kalınması, tanıtıcı ve bilgilendirici faaliyetlerin eksikliği ve bu konuda yeteri kadar akademik çalışma olmaması gösterilebilir. Bu bağlamda konuya ilişkin çalışmalara katkı sağlamak amacıyla tekafülün muhasebeleştirilmesine yönelik örnek bir uygulama yapılmıştır. Yapılan örnek uygulamada konvansiyonel sigorta ile tekafül arasında hesap kodları ve muhasebe kayıtları arasında pek fark olmamasına rağmen prim üretme, hasar ödeme ve bunların finansal tablolara yansıtılması noktasında ayrıldığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

Abdul Wahab A. R. 2007. “Takaful Business Models, Opportunities, Obstacles and Practical Recommendations for Islamisation of Insurance System in Pakistan”.

<http://www.sidathyder.com.pk/downloads/SH-TakafulBusinessModels-AR.pdf> (Erişim

Tarihi: 20.01.2016).

[†] Katılımcılar (prim ödeyenler) ve mudarip (Tekafül şirketi) arasında yapılan Mudaraba sözleşmesi gereğince fon havuzunda kalan fon fazlalıkları yatırıma aktarılmış olup yine sözleşmeye göre mudarip yatırım karının % 25’i olan 125.000 TL, katılımcıların kar payı oranı ise %75 olup 375.000 TL’ dir.

- Akten Çürük, S. 2013. İslami Finansın Türkiye’deki Gelişimi, Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Al Nemer ve A. Hashem. 2013. “Revisiting Takaful Insurance: A Survey on Functions and Dominant Models”, Afro Eurasian Studies, (1-2), http://afroeurasianstudies.net/dosyalar/site_resim/veri/6288262.pdf, (Erişim Tarihi: 15.01.2016).
- Aslan, H. 2015. Türkiye’de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri, Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi, 1 (1).
- Aslanoğlu, S. 2013. Banka ve Sigorta Muhasebesi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayını, Eskişehir.
- Ayub, M. 2007. Understanding Islamic Finance, British Library, England, www.acarindex.com.pdf (Erişim Tarihi: 21.01.2016).
- Baskıcı, M. 2002. Osmanlı Anadolu’sunda Sigorta Piyasası: 1860 – 1918, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, 57(4), Ankara.
- Çalık, A. 2011. Tekafül Sigorta Sistemi ve Katılım Bankalarında Uygulanabilirliği, Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dalgın, N. 2011. TDV İslam ansiklopedisi “Sigorta”, İstanbul.
- Damak, M. 2016. “Türkiye’de İslami Finansın Geleceği Umut Verici”, <http://www.dunya.com/ekonomi/ekonomi-diger/turkiyede-islami-finansin-gelecegi-umut-verici-257542h.htm>, (Erişim Tarihi: 21.01.2016).
- Elitaş, C., B. Elitaş ve S. Özcan, 2016. Konvansiyonel Sigortaya Alternatif Olarak Tekafül Sigorta, Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Konferansı, 1-3 Eylül, İstanbul.
- Ey (Ernet ve Young). 2015. “Malaysian Takaful Dynamics- Central Compendium 2015”, <http://www.malysiantakaful.com.my/mta.optima.my/files/cc/ccb44801-1135-4008-8925-79cbe820252e.pdf> (Erişim Tarihi: 16.01.2016).
- Gönenç, H. 2012. Günümüz Meselelerine Fetvalar Genişletilmiş, Yasin Kitabevi.
- Hameed, Salwa A. ve B.K. Asiri. 2014. “Accounting Policies And Financial Reporting InTakafulCompanies - A Case Study” European Journal of Accounting and Auditing and Finance Research. 2 (4). <http://www.takaful.coop/>
- <http://www.tekafulsigorta.com/2010/12/tekaful-sigorta-sistemi-nasl-calsr.html>, (Erişim Tarihi: 15.01.2016).
- IIBI, (Institute of Islamic Banking and Insurance) 2016. “Takaful” <http://www.islamic-banking.com/>, (Erişim Tarihi: 20.01.2016).
- Karaman, H. 2016. “Sigorta”, <http://www.hayrettinkaraman.net/kitap/helalharam/0225.htm>, (Erişim Tarihi: 15.01.2016).
- Marifa Akademy 2014. “Islamic Banking & Finance: Principles and Practices”,
- Megep, Modüller 2011. Pazarlama ve Perakende. Sigorta Muhasebesi. Ankara.

Özcan, S. ve C. Elitaş. 2015. Finansman Aracı Olarak Sukuk ve Muhasebeleştirilmesi, MODAV Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 17(3).

TFRS 4 2011. Sigorta Sözleşmeleri Standardı, Resmi Gazete.

TKBB 2015. <http://www.tkbb.org.tr/arastirma-ve-yayinlar-tkbb-yayinlari-yillik-sektor-raporlari>, (Erişim Tarihi: 20.11.2015).

TTK (Türk Ticaret Kanunu) (2011).“Sigorta Hukuku” 6102 Türk Ticaret Kanunu,<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110214-1-1.htm>, (Erişim Tarihi: 20.11.2016).

Üstün, Y. 2014. Sigorta, Tekafül ve Kooperatif Sigortacılığı, Karınca Dergisi, 80(927).

www.takaful.net